HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

פלגא דדנקא. אחד מי"ב במיל דשיעורא דרבה תלת ריבעי מילא היינו תשעה פלגי דנקא ושיעורא דרב יוסף שמונה פלגי דנקא. דנקא שמות: **וחילופה.** איפליגו רבה ורב יוסף בחלתא דהתם שיעורא דרב יוסף נפיש מדרבה רבה דאמר הכא תלתא אמר התם תרי ורב יוסף דאמר הכא תרי אמר התם תלתא:

תלתא. כוורת: **שרי לטלטולה.** דתורת כלי עליה: **בה תלתא.** גדולה יותר מדאי ואין תורת כלי עליה: **בעי מיניה דמר.** רבה: **בשעה מעשה.** שהייתי אריך לדבר: **למאן.** הא דאמרי בתרתי כורי לא שרא: **קש.** זנבות שבולין אשטריי"ס: **וכור ספינה אלכסנדרית.** ספינה גדולה שפורשים בה ליס הגדול ומי היס מלוחין ועושין כלי גדול כמין בור ונותנין לתוכו מים יפים: **לח.** אין בו גודש: **שהן כוריים.** שאים אלא בינם. שהגודש ממחזיק שלש בכלים שלהם שהיו עשויין כיס שעשה שלמה גובהן כחצי רחבן והם עגולים: **טהורין.** לאיתקש כלי עץ לשק דמיטלטל מלא וריקן וזה אינו מיטלטל מלא דגדול יותר מדאי ואם יטלטלוהו יאבר בידיהם: **דאוי.** מציע ערב שבת לראות אם יש שם אדמומית חמה: **פניס המאדימים את המזרח.** לערב חמה שוקעת במערב והכרוכי החמה מאדימין את המזרח כחלון דכשהחמה נכנסת בה מאדמת כותל שכנגדה: **ומימנך לווטא.** חלון כמו שפירשתי: **דרמל.** הר שעל שפת הים וחמה סמוך לשקיעתה נראית על ראשי ההרים ובכדי שירד ויטבול ויעלה הוי לילה: **כמין בצרה.** סלע עגול ועשוי ככברה: **זהו באדה של מרים.** שהיה מתגלגל עם ישראל במדבר בזכותה של מרים וסמיך ליה ולא היה מים לעדה: **טהור.** מלקבל טומאה וטובלין בו דלאו ככלי דמי להיות המים הנובעין ממנו כשאובין ואין לך מעין מיטלטל אלא באדה של מרים: **הרואין עובדין בו.** ואע"פ שאריכין הערב שמש אחר טבילה לאכול בתרומתן קסבר יממא הוא ויש שהות אחריו לשקיעת החמה: **ספק הוא.** לדידיה הואיל וקרי ליה בין השמשות כוליה ספקא הוא ושמא טבלו בלילה ואין כאן הערב שמש: **אלא בין השמשות דרבי יוסי לרבי יהודה** לא גרסינן דהא בהדיא אמר שמואל בין השמשות דר' יהודה הנים טובלין בו. ומאן דגרים ליה מפרש הכי אלא בין השמשות דר' יוסי לרבי יהודה והכי אתמר בין השמשות דר' יוסי לרבי יהודה הנים טובלין בו ואשמעינן שמואל דבין השמשות דר' יוסי קדיש לדר' יהודה ותחילת בין השמשות דר' יהודה לר' יוסי ליליא הוא ודר' יוסי לר' יהודה יממא הוא והא בעי הערב שמש נהי דלר' יהודה יממא הוא מיהו היכי טביל הא בין השמשות דר' יהודה ספק לילה הוא וכיון דבין השמשות דר' יוסי בהרף עין מקמי דסליק מטבילה שלים ועייל בין השמשות דר' יהודה וספק לילה הוא ואין כאן הערב שמש. ולאו מילתא היא דליכא למימר דר' יוסי קדיש מדקאמר בסיפא אלא דרבי יהודה לר' יוסי ופרכינן פשיטא ולא הוה לן לספוקי דדלמא דר' יוסי קדיש מאי פשיטותא טובא דאשמעינן שמואל דאשמעינן דבין השמשות דר' יהודה קדיש: **פשיטא.** דלר' יוסי הנים טובלים בו בדר' יהודה דהא פסקא דר' יוסי בהרף עין וכל למעלה הימנו יממא הוא ושיעוריה דר' יהודה נפיש טובא ומעריב שמשיה: ד) **בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה.** בסופו הוא נכלל וכי שלים דר' יהודה ליליא הוא אפי' לר' יוסי וכי טביל בסוף בין השמשות דר' יהודה תו ליכא הערב שמש. קא משמע לן שמואל דכל בין השמשות דר' יהודה לר' יוסי יממא הוא וכשר לטבילה והדר מתחיל דר' יוסי והוא הערב שמש: **בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא.** כלומר מדקאמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי והלכה כר' יוסי להכי אם"מ מספקא ליה ס"מ מספקא ליה הלכך על כרחך לחומרא בעי למיזל ובשלמא כי אמר הלכה כר' יהודה לענין שבת איכא למימר דלחומרא אמרה ובע"ש אמר שאם עשה בו מלאכה מביא אשם תלוי אבל במו"ש לא עבדינן כוותיה למימרא דביה"ש דידיה ליליא הוא: **אילימא לטבילה.** דס"ל דהנים טובלין בדר' יהודה כדקאמר ר' יוסי והא לר' יוחנן דר' יהודה ספיקא הוא מדלענין שבת קאי כוותיה לחומרא: אלא

ביה"ש דרבי יהודה מתחיל ביה"ש דר' יוסי, הילכך לר' יוסי בבין השמשות דרבי יהודה טובלין הכהנים בו דהא עדיין לא הערב השמש, ולכשיעריב השמש לר' יוסי נטהרו. א"ר יוחנן הילכתא כרבי יהודה לענין שבת דאמר משתשקע החמה קידש היום והלכתא כר' יוסי דאין הנים טבולי יום

תרי תילתי מיל מאי ביניהו איכא בינייהו פלגא דדנקא וחילופה בחלתא דאמר רבה [א]חלתא בת תרי כורי שרי לטלטולה ובת תלתא כורי אסור לטלטולה ורב יוסף אמר בת תלתא כורי נמי שרי בת ארבעה כורי אסור אמר אביי בעי מיניה דמר בשעת מעשה ואפילו בת תרי כורי לא שרא לי כמאן כהאי תנא דתנן [ב]בכוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אע"פ [א] שיש להם שולים והן מחזיקות מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורים [ג]אמר אביי שמע מינה [ג]האי גודשא תילתא הוי אביי חזייה לרבא דקא דאוי למערב א"ל והתניא כל זמן שפני מזרח מאדימין א"ל מי סברת פני מזרח ממש לא פנים המאדימין את המזרח א"ד רבא חזייה לאביי דקא דאוי למזרח א"ל מי סברת פני מזרח ממש פנים המאדימין את המזרח וסימנך כוותא: ר' נחמיה אומר כדי שיהלך אדם משתשקע החמה חצי מיל: א"ר חנינא הרוצה לידע שיעורו של ר' נחמיה יניח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול בים ויעלה וזהו שיעורו של ר' נחמיה א"ר חייא הרוצה לראות בארה של מרים יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין בכרה בים וזו היא בארה של מרים אמר רב מעין המיטלטל טהור וזהו בארה של מרים: אמר רב יהודה אמר שמואל ביה"ש דר' יהודה כהנים טובלין בו למאן אילימא לר' יהודה ספקא הוא אלא ביה"ש דר' יהודה לר' יוסי כהנים טובלין בו פשיטא מהו דתימא בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה קא משמע לן דשלים בין השמשות דר' יהודה והדר מתחיל בין השמשות דר' יוסי אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה לענין שבת והלכה כר' יוסי לענין תרומה בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא אבל לענין תרומה מאי היא אילימא לטבילה ספקא היא אלא

כאותן של בית אבין פירוש שהן גדולות ולא כר"ח ורש"י שפירשו כאותן של בית אבין שהם קטנות דהא מוכח בהדיא בפ' כירה (לקמן מו.) דמנורות דלית להו תדקי דכולי עלמא שרי דהיינו פמוטות גדולות: **ויירד ויטבול ויעלה.** פי' בקונטרס ובתוך כדי שירד ויעלה הוי לילה וקשה דלא ה"ל למינקט סימנא דטבילה מי לאו דאתמא דאשמעינן דטבילה מעלית היא ד' ובירוש' משמע בפ' (ב') [ג'] דברכות ה' דמשיעלה מתחיל בין השמשות והשתא קמ"ל דשפיר טבל ועלה לו הערב שמש ו) וה"ה ט דלפי זה הוה ליה למינקט הרואה לידע בין השמשות דרבי יהודה אלא שמא סבר כרב יוסף דבין השמשות דרבי יהודה אינו מתחיל משתשקע החמה אלא משהכסיף החמתון: אלא

מוכר לך. והואיל והכלי שיכיל מן היבש כורים שהן ס' סאה לא יכיל מן הלח יותר ממ' סאה והם ב' שלישי הס', מכלל שהשליש הנשאר לא יכילנו הכלי עצמו שלא יהיה גדוש על פי המדה, והואיל ובזמן שהוא גדוש יכיל ס' אנ"פ שמן הלח לא יכיל אלא ארבעים, נפקא לן מינה הא דאביי שהגדוש על פי המדה הוא שליש מה שתכילנו כלל המדה.

להעושה מלאכה בשני בין השמשות היינו שעשה כל בין השמשות[א] או שעשה בשניהם בתחילת בין השמשות וכן הא דתניא בתוספתא דמסכת זבים בפ"ק דשני בין השמשות ודאי לטומאה וספק לקרבן מיירי נמי דידעינן כגון שראה בשניהם בתחילת בין השמשות ועוד י"ל דמיירי כשראה כל בין השמשות דר' יוסי תני לה דאמר בין השמשות כהרף עין וליכא בינה שיעור שלשה ראיות: **תרי תילתי מיל.** קשה דהכא משמע[ב] דמשקיעת החמה עד הלילה ליכא[ג] אלא תלתא ריבעי מיל[ד] ור' יהודה גופיה בפסחים בפרק מי שהיה טמא (דף לד. ושם) סבר דמשקיעת החמה עד לאת הכוכבים ארבע מילין ולאת הכוכבים לילה הוא כדאמרינן בריש פ"ק דפסחים (דף ב. ושם) וכדמוכח קרא (נחמיה ד) ואנחנו עושים במלאכה[ה] וגו' דמייתי מפיק בפ"ב דמגילה (דף כ:) דמעלות השחר יממא הוא[ו] ואומר ר"ת[ז] דהתם מיירי[ח] בתחילת שקיעה[ט] והכא משתשקע[י] מסוף שקיעה אחר שנכנסה חמה[יא] בעובי הרקיע[יב] אבל תימה לר"י דבמאי פליגי[יג] דהא ודאי משעת לאת הכוכבים הוי לילה כדפי'[יד] וי"ל[טו] דאמרינן לקמן לא גדולים הנראים ביום ולא קטנים כו' אלא בינוניים והשתא פליגי דלר' יהודה מספקא ליה בכל כוכבים הנראים משקיעת החמה עד שהכסיף העליון אם הם בינוניים אם לאו[טז] וע"ק דניחוז אינן בחדש בין מילין כדאמר בפסחים י"ל דמספקא להו מהו אחדש בינוני:

ואפילו בת תרי כורי לא שרא לי. נ"ל הילכתא הכי שיתבטל ממנו תורת כלי משום כובדו דאמר בפ"ב דעירובין (דף קב. ושם)[יז] הניא שריתא דהוה בי רבי פדת דהוי שקלי לה עשרה ושדי לה אדשא אמר תורת כלי עליה אפילו אבני גופיה לא קיבלה דאמרינן בפרק כירה (לקמן דף מה:) מנרתא שאני שאדם קובע לה מקום א"ל אבי והרי כילת חתנים דאדם קובע לה מקום ומותר לנטותה ולפורקה בשבת אלא אמר אבי כו' והא דאמרינן בשילהי כל כתבי (לקמן קכא:) פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת א"ל ר' זירא בנטילין בידו אחת או בשתי ידים אמר ליה

פשיטא. דלר' יוסי הנים טובלים בו בדר' יהודה דהא אשמעינן דבין השמשות דר' יהודה קדיש: **בין השמשות דר' יוסי מישך שייך בדר' יהודה.** בסופו הוא נכלל וכי שלים דר' יוסי ליליא הוא אפי' לר' יוסי לטבילה והדר מתחיל דר' יוסי והוא הערב שמש. קא משמע לן שמואל דכל בין השמשות דר' יהודה לר' יוסי יממא הוא וכשר לטבילה והדר מתחיל דר' יוסי והוא הערב שמש: **בשלמא הלכה כר' יהודה לענין שבת לחומרא.** כלומר מדקאמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי להכי אם"מ מספקא ליה הלכך על כרחך לחומרא בעי למיזל ובשלמא כי אמר הלכה כר' יהודה לענין שבת איכא למימר דלחומרא אמרה ובע"ש אמר שאם עשה בו מלאכה מביא אשם תלוי אבל במו"ש לא עבדינן כוותיה למימרא דביה"ש דידיה ליליא הוא: **אילימא לטבילה.** דס"ל דהנים טובלין בדר' יהודה כדקאמר ר' יוסי והא לר' יוחנן דר' יהודה ספיקא הוא מדלענין שבת קאי כוותיה לחומרא: אלא

מוסף רש"י

ובור ספינה אלכסנדרית. עושה כה כעין בור וטוחן שם מים ממוקים (עירובין יד:). **טהורין.** לפי שגדולים יותר מדי ואין תורת כלי עליהן שהרי אין מטלטלין אלא וריקן (שם). **האי גודשא תילתא הוי.** וכבלי שגובהו כחצי מרכו ולאתו קאמר (שם).

רבינו חננאל

נתננו סימן זה לדבר שיהא נוח לתלמיד, בהיין של תורה שהוא י"ב לוגין רביעית ג' לוגין ושליש ד' לוגין, נמצאו ג' רביעית ט' לוגין ונמצאו שני שלישי הין ח' לוגין הרי יש בין ג' רביעיות ובין ב' שלישים, לוג א' שהוא חצי שתות, כמוהו חשבון המיל ששיערו בו רבה ורב יוסף נמצא שיעור רבה יתר על השיעור דרב יוסף כדי הילוך חצי שתות מיל (ש"מ) שלא נתנו סימן לשיעור אלא לדבר שנחלקו בו שהוא משתשקע החמה וכ"ז שפני מזרח מאדימין, והיינו חצי שתות מיל (משיכסיף עליון עד שישה לתחתון) [משתשקע החמה עד שיכסיף התחתון] כדי הילוך חצי שתות מיל. וכיון שפירשנו רבה אמר ג' רביעי מיל ורב יוסף אמר ב' שלישי מיל, אמרנו והלופן בחלתא, רבה נותר בה מידה ב' כור ורב יוסף נותן בה מדה ג' כור מותר, יתיר אסור. נמצא רב יוסף מוסיף על שיעורו של רבה ותרווייהו סבירא להו דכהאי שיעורא מטלטלא מליאה וריקנית ומנא היא והלכך שריא לטלטולה. אמר אביי בעי מיניה דמר הלכה למעשה ואפילו חלתא בת ארבעים סאה שהוא כור ושליש כור לא התיר לי, כי האי דתנן בכלים פרק (י"ד) [ט"ו] כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אף על פי שיש להם שולים ומחזיקות מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורים, כלומר אינה כלי לפיכך אינה מקבלת טומאה, והלכתא כרבה. **רבי** נחמיה אומר משתשקע החמה עד שיעור כדי הילוך חצי מיל זהו בין השמשות. אמר רבי (נחמי) [חנינא] הרוצה לידע שיעורו של ר' נחמיה, יניח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול בימא של טבריא ויעלה, וזהו שיעור [של] ר' נחמיה. א"ר חייא הרוצה לראות בארה של מרים, יעמד בראש הכרמל ויצפה וראה כמין כברה בים וזהו בארה של מרים. אמר רב יהודה אמר רב מעין המטלטל מטהר, וזו היא בארה של מרים. **ואסיקנא** בתר דשלים ביה"ש דר' יהודה מתחיל ביה"ש דר' יוסי, הילכך לר' יוסי בבין השמשות דרבי יהודה טובלין הכהנים בו דהא עדיין לא הערב השמש, ולכשיעריב השמש לר' יוסי נטהרו. א"ר יוחנן הילכתא כרבי יהודה לענין שבת דאמר משתשקע החמה קידש היום והלכתא כר' יוסי דאין הנים טבולי יום

קלב א מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' ו [וע"ש במ"מ] סמג לאוין סה טוש"ע ש"ח סימן שח סעיף ב:
קלג ב מיי' פ"ג מהל' כלים הלכה ב:

הגהות הגר"א

[א] גמרא (אע"פ) תו"מ:

לעזי רש"י

אישטריי"ם. קש.

מוסף תוספות

א. דליכא לספוקי להאי בתחילתו ולהאי בסופו. תוס' רי"ד. ב. אליבא דר' יהודה. ריטב"ש. ג. לכל היותר. ריטב"ש. ד. וקשה מדר' יהודה אר' יהודה. תוס' הש"ס. ה. מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ואומר, והיה לנו הלילה משמר והיום מלאכה. תוס' פסחים ב. ד"ה והא. ו. ומהתם נמי מוכח דעד צאה"כ יום הוא. תוס' פסחים ב. ד"ה והא. ז. שיש חילוק בין 'משקיעת החמה' ובין 'משתשקע החמה'. תוס' הש"ס. דב' שקיעות הן. פי' הר"ן. ח. 'משקיעת החמה', משמע. תוס' מגמות כ: ד"ה נפק. ט. דהיינו משעה שמתחלת החמה לירכנס בעובי הרקיע [ומתחלת אורה להיות כהה, ומאז. תוס' הרא"ש.] עד הלילה, הוי ד' מילין. תוס' פסחים לד. ד"ה רבי יהודה. י. החמה, משמע. תוס' מגמות כ: ד"ה נפק. יא. כולה. תוס' הש"ש. יב. והיא עדיין כנגד חלונה, ולפי שלא עברה חלונה, ועדיין אינה מהלכת אחורי כיפה, פני רקיע מאדימין כנגד מקומה. פי' הר"ן. שאז הוא בין השמשות, דקודם לכן יממא הוא. ריטב"ש. יג. ר' יוסי ור' יהודה בביה"ש. תוס' מגילה כ: ד"ה והא. יד. ועד אותו זמן הוי יום. תוס' הש"ש לה: ד"ה לא. [וא"כ] לימרו בצאה"כ. תוס' מגילה כ: ד"ה לא. טו. דאין אנו בקיאין בצאה"כ. תוס' פסחים ב. ד"ה והא. טז. ומר סבר עד חצי מיל, ומר סבר אפי' לאחר זמן. רשב"ש לד: ד"ה ולא זהו. יז. ונראה לפרש, הרוצה לידע תחלת ביה"ש דר' נחמיה מתי מתחיל, יניח חמה בראש הכרמל וכו' ואחר כל זה יתחיל השיעור וכו' וכן. תוס' הש"ש. יח. התחיל בגלגל החמה לשקוע אדם עומד בראש הכרמל ויורד בים הגדול וטובל ועולה ואוכל בתרומה דחזקה ביום טבל. תוס' הש"ש. יט. כיון דלא אתא לאשמועינן אלא דעלתה לו טבילה. תוס' הש"ש.

רב נסים גאון

אמר אביי שמע מינה גדאשא תילתא הוי. דייק לה אביי מדברי המשנה ודן מחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כורים ביבש, כי הכור ל' סאין כמו שתמצא בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פו) כור בל' סאה בסלע אני